

MỘT SỐ VẤN ĐỀ TRONG ĐÀO TẠO CHUYÊN NGÀNH BIÊN – PHIÊN DỊCH TIẾNG ANH

TS. Lê Thị Thanh Thu¹

ThS. Nguyễn Thúy Nga²

ThS. Nguyễn Tri Quỳnh Nga³

TÓM TẮT

Bài viết trích lược lại một số kết quả trong một nghiên cứu liên quan về thực trạng sinh viên tốt nghiệp khóa 2004-2008 chuyên ngành Biên-Phiên dịch tại Thành phố Hồ Chí Minh, ghi nhận một số ý kiến của đơn vị tổ chức đào tạo chuyên ngành Biên-Phiên dịch, đồng thời đưa ra một số gợi ý liên quan nhằm cải tiến, nâng cao chất lượng đào tạo chuyên ngành này.

Từ khóa: biên dịch, phiên dịch, sinh viên tốt nghiệp

ABSTRACT

The article presents some selected results in the research investigating the status quo of 2004-2008 graduates majoring in translation and interpretation from the English faculties of the universities in HCMC; reviews some comments of the training sector and mentions some suggestions for the changes needed and the program quality improvement.

Key words: translation and interpretation, graduates

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghề Biên-Phiên dịch đã và đang có những vai trò quan trọng trong thị trường lao động hiện nay, đặc biệt trong bối cảnh toàn cầu hóa, Việt Nam từng bước hội nhập quốc tế. Thực trạng đào tạo chuyên ngành Biên phiên dịch tại các trường đại học ở Việt Nam, đặc biệt là tại Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay có đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao của các đơn vị có nhu cầu nhân lực ngành này? Đề tài “Khảo sát thực trạng sinh viên tốt nghiệp hệ chính qui, ngành Tiếng Anh của các Trường Đại học tại TP. Hồ Chí Minh và đề xuất giải pháp nâng cao chất lượng đầu ra” do Lê Thị Thanh Thu, Nguyễn

Thúy Nga và Nguyễn Tri Quỳnh Nga được thực hiện năm 2011 nghiên cứu đối tượng sinh viên tốt nghiệp ngành Tiếng Anh, mã số 701, hệ chính quy, nhập học năm học 2004-2005, tốt nghiệp năm học 2007-2008 đã tốt nghiệp tối thiểu 12 tháng từ khi nhận bằng tốt nghiệp với cả ba chuyên ngành Phương pháp giảng dạy, Biên-Phiên dịch, Tiếng Anh thương mại tại 8 trường đại học trong thành phố, đã phân nào đưa ra câu trả lời cho vấn đề đã nêu. Trong phạm vi bài viết này, nhóm tác giả chỉ trích lược lại các kết quả nghiên cứu cũng như các đề xuất kiến nghị liên quan đến sinh viên tốt nghiệp chuyên ngành Biên-Phiên dịch để bàn luận cụ thể hơn về thực trạng đào tạo chuyên ngành này hiện

¹ Phó Hiệu trưởng, Trường Đại học Mở TP.HCM.

² Phó trưởng Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Mở TP.HCM.

³ Giảng viên Khoa Công nghệ thông tin, Trường Đại học Mở TP.HCM.

nay từ góc nhìn của các sinh viên tốt nghiệp (SVTN), các nhà tuyển dụng, đơn vị Khoa đào tạo và sẽ trình bày một số ý kiến liên quan cho việc nâng cao chất lượng đào tạo chuyên ngành này.

2. TRÍCH KẾT LUẬN NGHIÊN CỨU VỀ SVTN CHUYÊN NGÀNH BPD

Nhìn nhận tương đối bao quát về thực trạng SVTN chuyên ngành BPD, nhóm tác giả sẽ lược trích lại các kết quả trong nghiên cứu đã nêu ở dạng tổng quát, không đi sâu vào phân tích số liệu chi tiết. Nghiên cứu trên cho biết tại Thành phố Hồ Chí Minh vào thời điểm năm 2004 có 3 trường đào tạo chuyên ngành Biên-Phiên dịch (BPD) là Trường Đại học Mở TP.HCM, Trường Đại học Sư phạm TP.HCM và Trường Đại học Ngoại ngữ - Tin học. Kết quả nghiên cứu có liên quan đến SVTN chuyên ngành BPD được tóm tắt dưới đây:

- Tỷ lệ có việc làm của SV chuyên ngành Biên-Phiên dịch trong mẫu nghiên cứu tương đối khả quan, nằm trong tỷ lệ chung (94.9%) của SVTN ngành Tiếng Anh có việc làm từ 6 tháng đến 1 năm sau khi tốt nghiệp.
- Đa số SVTN chuyên ngành này đang làm những công việc khá phù hợp hay ít phù hợp chuyên môn. Họ không làm việc ở các cơ quan dịch thuật mà hầu hết làm công việc tại các cơ quan, doanh nghiệp, nhiều nhất tại công ty TNHH và cổ phần.
- Về việc tiếp tục học tập sau khi tốt nghiệp, SVTN chuyên ngành BPD có khuynh hướng muốn theo học chương trình sau đại học khác ngành hay bằng 2 một ngành khác.
- Đánh giá về mức độ Chương trình đào tạo (CTĐT) cung cấp kiến thức, kỹ năng cần thiết cho công việc, đa số SVTN chuyên ngành BPD cho rằng CTĐT cung cấp được kiến thức và kỹ năng cho họ ở mức độ trung bình, và hơn nữa trong số này chỉ cảm thấy

hài lòng vừa phải mà thôi. Những sinh viên này cho rằng thời lượng dành cho kiến thức chuyên môn cần kéo dài hơn để sinh viên có điều kiện nắm bắt kiến thức chuyên môn sâu hơn, vì phần giảng dạy chuyên ngành dịch chưa đáp ứng đủ yêu cầu.

- Về kiến thức chuyên ngành Biên-Phiên dịch, theo kết quả đã nghiên cứu, nhóm SVTN chuyên ngành BPD kém tự tin về kiến thức chuyên ngành của mình. Họ đánh giá rằng họ nắm vững kiến thức dịch viết ở mức độ khá và nắm vững kiến thức dịch nói, nắm vững kiến thức chuyên ngành trong dịch (như thương mại, du lịch, văn phòng) chỉ ở mức trung bình khá. Điều này cũng được phản ánh trong đề nghị bổ sung CTĐT của SVTN. Một số SVTN chuyên ngành BPD than phiền khối lượng và thời lượng kiến thức dành cho môn dịch chưa đủ và họ đề nghị CTĐT cần chú trọng bổ sung về vấn đề này. Nghiên cứu về mức độ đáp ứng nhu cầu người học và xã hội trong đào tạo cử nhân Biên-Phiên dịch Tiếng Anh của Nguyễn Thanh Tùng, Nguyễn Vũ Phương Thảo và Lưu Văn Thắng (2009) cũng đã đề cập, ghi nhận rằng sinh viên tỏ ý không hài lòng về giai đoạn chuyên ngành, họ nhận xét rằng phần giảng dạy dịch chuyên ngành quá chung chung và thiếu thực tế.
- Tuy nhiên, SVTN chuyên ngành BPD vẫn đáp ứng được yêu cầu công việc theo nhận xét của các đơn vị sử dụng lao động do họ đã nhận ra sự khiêm khuyết trong kiến thức và kỹ năng của mình và tiếp tục tự bổ sung kiến thức, thực hành các kỹ năng nghề nghiệp. Hơn nữa chính khả năng tự duy và giải quyết vấn đề tốt cũng như những khả năng thích ứng, làm việc nhóm, tự học mà họ đã được trang

bị giúp SVTN ngành Tiếng Anh bù đắp khiếm khuyết về chuyên môn để thành công.

Trên cơ sở phân tích thực trạng sinh viên tốt nghiệp ngành Tiếng Anh chuyên ngành Biên-Phiên dịch, hệ chính quy, nhóm thực hiện đề tài đề xuất nhóm giải pháp sau nhằm nâng cao chất lượng đầu ra SVTN cũng như đưa ra các ý kiến liên quan đến việc tổ chức quản lý đào tạo các chuyên ngành này:

Thiết kế lại chương trình đào tạo (CTĐT)

CTĐT chưa đáp ứng yêu cầu xã hội là vấn đề được nhìn nhận từ lâu (Trần Kiều và Nguyễn Hữu Châu (2000) và các trường đang nỗ lực để cải tiến CTĐT để giảm dần khoảng cách. Chuyên ngành BPD là chuyên ngành ít được sinh viên hài lòng nhất. Các trường đều cung cấp kiến thức và kỹ năng dịch sơ sài. Ví dụ CTĐT chuyên ngành BPD tại ĐH Mở chỉ khác CTĐT các chuyên ngành khác 15 đvht hay 21 đvht theo CTĐT của ĐH Ngoại ngữ-Tin học phân kiến thức liên quan đến dịch thuật. CTĐT chuyên ngành này cần nghiêm túc bổ sung đủ để sinh viên có thể tự tin làm việc.

Đánh giá lại và định hướng cho việc tổ chức đào tạo chuyên ngành BPD

Việc xác định công việc mà SVTN có thể đảm nhiệm là cần thiết, nên việc định hướng chuyên sâu là cần thiết, nhưng vấn đề cần bàn luận là việc tổ chức đào tạo chuyên ngành BPD trong những điều kiện hiện nay. Theo kết quả ghi nhận được, thì chuyên ngành BPD hiện chưa đáp ứng được yêu cầu công việc. Theo trao đổi với các lãnh đạo Khoa Tiếng Anh trong hội thảo ngày 9/12/2011, họ đều nhìn nhận đây là chuyên ngành rất chuyên biệt, đòi hỏi cao và nguồn lực các trường hiện nay khó đáp ứng được yêu cầu giảng dạy chuyên ngành BPD. Không những SVTN đã nhìn nhận việc CTĐT chưa đáp ứng yêu

cầu mà cả sinh viên đang theo học cũng không lựa chọn ưu tiên ngành này vì các lý do như: chuyên ngành học khó, cơ hội việc làm không nhiều. Nhóm thực hiện đề tài trên khuyến cáo rằng việc tổ chức đào tạo chuyên ngành BPD cần phải thận trọng cân nhắc. Mặc dù xu hướng hiện nay các trường đều tổ chức đào tạo theo hướng chuyên sâu, nhưng nếu các trường nhận thấy chưa đủ điều kiện để đảm bảo giảng dạy thành công chuyên ngành BPD thì nên ngưng đào tạo hoặc không ưu tiên phát triển CTĐT theo hướng này vì thực tế số lượng sinh viên theo học sẽ không nhiều và chất lượng đào tạo khó đảm bảo.

3. Ý KIẾN TỪ ĐƠN VỊ KHOA TỔ CHỨC ĐÀO TẠO

Trên thực tế chuyên ngành Biên-Phiên dịch được tổ chức đào tạo từ năm 1996 tại Đại học Ngoại ngữ - Tin học, năm 2001 tại Trường Đại học Mở TP.HCM, năm 2003 tại Trường Đại học Sư phạm TP.HCM, năm 2006 tại Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, như vậy xét về mặt thời gian đây không phải là chuyên ngành có bề dày về thời gian, về kinh nghiệm giảng dạy tại TP.HCM. Cũng không nhiều trường chọn đào tạo chuyên sâu về BPD. Các Khoa có tổ chức đào tạo chuyên ngành này đã và đang đối mặt với những khó khăn nhất định.

Thứ nhất là năng lực ngôn ngữ của sinh viên tham gia học chuyên ngành: Kỹ năng dịch đòi hỏi người học phải thông thạo cả 2 ngôn ngữ bao gồm ngôn ngữ nguồn và ngôn ngữ mục tiêu, được trang bị một cách đầy đủ về kiến thức chung, văn hóa nền, lý thuyết tiếng, kỹ thuật dịch. Sinh viên Việt Nam hiện nay học chương trình Cử nhân tiếng Anh nghĩa là vừa học ngôn ngữ, vừa học thực hành kỹ năng dịch. Sinh viên khi chọn chuyên ngành Biên-Phiên dịch cũng chưa được sàng lọc, kiểm tra về năng lực ngôn ngữ, đa số tại các trường có đào tạo chuyên ngành Biên

-Phiên dịch Tiếng Anh, sinh viên tự đăng kí chuyên ngành để học. Trong thực tế hiện nay, nghề Biên-Phiên dịch có cơ hội việc làm khá chuyên biệt, yêu cầu chuyên môn cao, đòi hỏi các ứng viên phải có năng lực thực sự, kĩ năng thực hành dịch tốt mới có thể đáp ứng nhu cầu đa dạng của thị trường lao động. Như vậy chỉ tuyển chọn vào chuyên ngành này những sinh viên đạt yêu cầu về năng lực ngôn ngữ, từ đó họ mới có đủ kiến thức nền tảng để tiếp thu các kiến thức chuyên môn và học tập kĩ năng dịch thuật.

Thứ hai là chương trình đào tạo:

Khối lượng kiến thức và phần thực hành dịch chưa cung cấp đủ kiến thức cũng như kĩ năng vận dụng cho sinh viên chuyên ngành này. Điều này phù hợp với ý kiến của sinh viên khi đánh giá về chương trình đào tạo chuyên ngành Biên-Phiên dịch. Chương trình cần bổ sung thêm các môn học về Lý thuyết và nguyên lý dịch, Kĩ thuật dịch... đồng thời kết hợp lý thuyết và thực hành dịch nhằm nâng cao hiệu quả đào tạo. Sinh viên cũng cần trang bị thêm khối lượng kiến thức chuyên môn như dịch thương mại, du lịch, hay báo chí... Hiện nay, các trường đã bắt đầu tổ chức đào tạo theo tín chỉ, sinh viên có thể ghi danh thêm các môn học cần thiết theo định hướng nghề nghiệp tương lai của họ. Chương trình có thể bố trí thêm các môn tự chọn liên quan đến chuyên ngành này để sinh viên tùy theo năng lực, sở thích, nhu cầu cá nhân đăng kí tích lũy tín chỉ. Việc thực hiện đào tạo cũng cần được đánh giá lại và thay đổi. Cần tuyển chọn sinh viên đủ năng lực từ năm thứ hai vào học chuyên ngành dịch và đào tạo riêng biệt đối với chuyên ngành này. Các bài tập thực hành dịch cần được bổ sung ngay cả đối với những môn kiến thức nền tảng như văn hóa, văn học, ngôn ngữ.. hoặc các môn chuyên môn như thương mại, du lịch, văn phòng...

Thứ ba là đội ngũ giảng viên chuyên về dịch thuật: Đa số các giảng viên đứng

lớp hiện nay không phải là các dịch giả chuyên nghiệp, ít có trải nghiệm thực tế trong công tác dịch thuật. Đây là hạn chế lớn như hầu hết các đại diện Khoa Anh tham dự hội thảo ngày 9 tháng 12 năm 2011 chia sẻ. Chúng ta có nhiều đơn vị dịch thuật như các cơ quan báo đài, công ty, nhưng thực tế chưa có những cầu nối cần thiết giữa các đơn vị sử dụng lao động với các trường đào tạo. Nhà trường cần nỗ lực hơn để đưa công tác đào tạo gắn liền với thực tế cuộc sống bằng cách tổ chức thực tập, báo cáo chuyên đề cho sinh viên trong suốt quá trình đào tạo.

4. KẾT LUẬN

Giảng dạy chuyên ngành Biên-Phiên dịch hiện nay là những thách thức lớn cho các trường tổ chức đào tạo tại Thành phố Hồ Chí Minh về nhân lực, về chương trình, tài liệu giảng dạy, cơ sở vật chất, cũng như về cơ hội nghề nghiệp quá chuyên biệt cho sinh viên tốt nghiệp. Như vậy nếu tổ chức đào tạo, cần cải tiến mạnh mẽ về tư duy xây dựng chương trình chuyên biệt cho chuyên ngành này, đào tạo tinh hoa, kết nối các chuyên gia trong nghề dịch để môi trường học thuật có được sức sống từ những trải nghiệm thực tế. Đồng thời, các cá nhân sinh viên cũng cần xác định khả năng tự đào tạo, tự trang bị kiến thức để có thể tồn tại và khẳng định trong lĩnh vực năng động, nhưng cũng đầy thử thách này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lê Thị Thanh Thu, Nguyễn Thúy Nga, Nguyễn Tri Quỳnh Nga (2011). *Khảo sát thực trạng sinh viên tốt nghiệp hệ chính qui, ngành Tiếng Anh của các trường đại học tại TP. Hồ Chí Minh và đề xuất giải pháp nâng cao chất lượng đầu ra*. Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ, ĐH Mở TP.HCM.
2. Nguyễn Thanh Tùng, Nguyễn Vũ Phương Phảo và Lưu Văn Thắng

- (2009). *Tìm hiểu mức độ đáp ứng nhu cầu người học và xã hội trong đào tạo cử nhân Biên-Phiên dịch Tiếng Anh*. Đề tài nghiên cứu khoa học cấp trường, ĐH Mở TP.HCM.
3. Trần Kiều & Nguyễn Hữu Châu (2000). Education in Vietnam. In *Challenges in the new millennium*. SEAMEO, 1 (1), 219-241.
  4. Trường Đại học Mở TP.HCM. *Chương trình đào tạo ngành Tiếng Anh hệ đại học* (2004).
  5. Trường Đại học Ngoại ngữ-Tin học TP.HCM. (28/09/2009). *Chương trình giảng dạy ngành Tiếng Anh (Hệ đại học)*. Trích ngày 26/12/2011 từ <http://www.huflit.edu.vn/home/modules.php?name=News&op=viewst&sid=235>.